

Indledningen er redigeret af Krista Stinne Greve Rasmussen og Jon Tafdrup

Tilsyn ved ph.d. Vibeke A. Pedersen

Denne pdf er en læseversion af værkets indledning. Værket findes digitalt med punktcommentarer, tekstredegørelse og faksimiler på www.grundtvigsværker.dk

PDF ved Kim Steen Ravn

Copyright: *Grundtvigs Værker* 2024

Indledning til

“Nordens Evangelister” og “Den Danske Christendom”

ved Katja Gottlieb

Indhold

- 1 Anledning og indhold
- 2 Nordens Evangelister
- 3 Den Danske Christendom
- 4 De to digte i litteraturen om Grundtvig
- 5 Anvendt litteratur

1 Anledning og indhold

De to digte “Nordens Evangelister” og “Den Danske Christendom” blev trykt første gang pinedag den 23. maj 1847 i forlængelse af hinanden på de første sider af *Dansk Kirketidende*. Ugeskriftet blev udgivet og redigeret af teologerne Theodor Fenger og C.J. Brandt og kunne betragtes som en form for kirkeblad for Vartov menighed.

De to digte fremstår umiddelbart forskellige både i form og indhold. Det første, “Nordens Evangelister” er bygget op af 13 strofer à 6 verselinjer og kan karakteriseres som et kirkehistorisk digt, der episk fremstiller, hvordan danskerne fik deres tro og pinse. Det andet digt, “Den Danske Christendom”, er noget længere og har kortere strofer; 23 strofer à 4 vers. Digtet bygger dog videre på den begivenhed, der er beskrevet i “Nordens Evangelister”, og behandler med dette som afsæt de særlige trosvilkår for danske kristne i et eskatologisk perspektiv. Begge digte knytter sig således til pinsen, og sammenkædningen af de to digte er ifølge Helge Toldberg på ingen måde tilfældig (Toldberg 1950, s. 126).

2 Nordens Evangelister

“Nordens Evangelister”, der har førstelinjen “Der throned en Keiser i Englehjem”, indledes med en gengivelse af munken Ansgars vej til Danmark i 826 som en del af Harald Klaks følge. Handlingen har sit udgangspunkt ved hoffet hos den frankiske kejser Ludvig 1. den Fromme i Ingelheim, som Grundtvig poetisk benævner “Englehjem” (strofe 1). Her har den danske tronprætendent Harald Klak netop ladet sig døbe for at opnå støtte til sit krav på den danske krone. Klaks dåb var en begivenhed, Grundtvig tidligere havde digtet om i anledning af fejringen af tusindåret for Ansgars komme til Danmark, hvor den officielle markering af tusindåret for den danske kirkes grundlæggelse var fastlagt til 1. pinsedag, den 14. maj 1826 (læs mere i [indledningen til “Kong Harald og Ansgar. Rim-Blade af Danmarks Kirke-Bog til Jubel-Aaret”](#)).

Efter dåben har kejseren brug for at sende en god kristen med den danske konge hjem, så vedkommende kan sikre, at Klak ikke skal “Undfalde [dvs. falde] tilbage i Hedenskab”, når han er vel tilbage i Danmark (strofe 2). I Grundtvigs gendigtning forhører kejseren sig uden held blandt sine bisper og provster for at finde en ledsager, da ingen har lyst til at rejse op til hedningene i nord. Der findes kun en enkelt egnet kandidat, den fromme munk Ansgar, men han tynges dog af svære overvejelser i forbindelse med den forestående rejse (strofe 4). Mens Ansgar sidder i dybe tanker, opsøges han af en anden munk, Autbert, der er af fornem familie. Han tilbyder Ansgar sit venskab og sit følgeskab (strofe 7).

Således banedes vejen for den kristne tros indtog i Danmark, men som Grundtvig beskriver det, rækker de to klosterbrødres møde ud over den historiske tid, da de på rejsen blev ledsaget af to engle (strofe 8), og digtets blik bevæger sig her videre fra de historiske begivenheder mod salmens nutid. Englene, der siges at have været til stede ved hver barnedåb lige siden, benævnes i strofe 11 som “Haab” og “Minde”, der begge er centrale begreber i Grundtvigs digtning. Som Helge Toldberg beskriver det, ligger håbets selvstændige værdi for Grundtvig i, at det er omvendt dimension af minde, og det, betoner Toldberg, er overordentligt vigtigt, da tiden således ikke udviskes. I stedet lægges fortid og fremtid “begge ind under Gud som *dimensioner*, samtidig med at opmærksomheden afledes fra det enkelte øjeblik” (Toldberg 1950, s. 133).

De to engle forener således en historisk forankret dimension (mindet) og en fremadrettet dimension (håbet), og knytter på den måde nuet sammen med kristendommens indtog i Danmark og forventningen om de sidste tider og Jesu genkomst. Dette på trods af, at de to engles navne, som Grundtvig beskriver det i strofe 12, nu er glemt. Det er den samme englesang, som støttede Ansgar og Autbert på deres mission tusind år før digtets nu, der igen denne pinse lyder over menigheden (strofe 12).

3 Den Danske Christendom

I forlængelse af “Nordens Evangelister” følger digtet “Den Danske Christendom”, der med førstelinjen “Der ligger et Land vel lavt i Nord” har sit afsæt i salmens nutid og

indledningsvis skuer tilbage til den tid, som er behandlet i “Nordens Evangelister”. Det var dengang, der kom et glædeligt budskab til Danmark. Budskabet, der citeres i stroferne 3-5, lød at Guds søn var kommet, og blev fulgt af løftet om, at de, der tror på Jesus, skal følge med ham hjem til Guds rige. Det er et rige, der ligner det danske landskab med lysegrønne lunde og blå himmel, og et sted, hvor Guds børn lever i evig lyst og glæde.

Herefter skifter digtet tid. Fra det tusindårgamle glædelige budskab knyttes der i strofe 6 an til nutiden, hvor budskabet erindres og lever, men i samme bevægelse peges videre mod det rige, der engang skal komme. Her bor Guds søn i et Jorderig (strofe 7), der ser ud som det hjemlige, venlige og bløde landskab. Det danske landskab ligner ikke Biblens bjergrige landskaber, men tilbyder på trods heraf sine indbyggere del i sakramenterne. På torvet står badekarret, der giver adgang til dåben, og i hallen står gæstebordet, hvor nadveren kan nydes (strofe 8-11). I det danske landskab er intet bjerg, som det ny Jerusalem ellers skal bygges på, jf. Åb 21,10. I stedet lægger Vorherre, som det beskrives i strofe 14, sin sandhed til grund “Og fylder med sin *Naade*,” og sådan “løser om en liden Stund / Sig Kirkebjergets Gaade!”. Som Helge Toldberg formulerer det: “Urbs beata Jerusalem [Den velsignede by Jerusalem, her i betydningen “Det ny Jerusalem”] i det tillempede danske landskab er Guds værk, som vi i beskedenhed medvirker til at opbygge, nemlig ved troen. Saaledes bliver København Guds by; og fra kirkegængerens sind under – eller efter – gudstjenesten i Vartov kirke gaar der ‘Et lille Løngangsstræde’ til Paradis” (Toldberg 1950, s. 142).

4 De to digte i litteraturen om Grundtvig

“Nordens Evangelister” og “Den Danske Christendom” har ikke opnået stor udbredelse hverken som digte eller salmer, men kan findes omtalt flere steder i den ældre litteratur om Grundtvigs forfatterskab. Blandt andet spiller de to digte en rolle i Helge Toldbergs værk *Grundtvigs Symbolverden* fra 1950, som der henvises til i denne indledning. Heri anvendes digtene løbende som demonstrationsmateriale. Ligeledes har de to digte fået plads i afsnittet “Dansk Kristendom” i Uffe Hansens værk *Grundtvigs Salmedigtning* fra 1951. Heri betones især “Den Danske Christendoms” tætte tilknytning til Vartov Kirke og menighed, og der peges i den forbindelse på strofe 19, hvor der spilles på navnesammenfaldet mellem det lille løngangsstræde, der skal føre de troende til Paradis, og Vartov kirkes beliggenhed i netop Løngangsstræde (Hansen 1951, s. 314). Det samme ordspil faldt i *Illustreret dansk Litteraturhistorie* litteraturhistorikeren Vilhelm Andersen for brystet, da han i en passage i afsnittet om Grundtvigs salmer behandler “Den Danske Christendom”. Han omtaler her digtet som “et Mønster paa grundtvigsk Smagløshed” (Andersen 1924, s. 193).

5 Anvendt litteratur

- Andersen, Vilhelm (1924) *Illustreret dansk Litteraturhistorie*, bind 3. København.
- Hansen, Uffe (1951) *Grundtvigs Salmedigtning*, bind 2. København.

- Toldberg, Helge (1950) *Grundtvigs Symbolverden*. København.